

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Loodus- ja reaalainete õpetamine põhikoolis õppekava

Mariana Žurauskaite
ÕPETAJATE ARVAMUSED OLULISEMATE ÕPPEKAVA LÄBIVATE TEEMADE
KOHTA III KOOLIASTMES
Bakalaureusetöö

Juhendaja: nooremlektor Tiia Krass

Tartu 2024

Kokkuvõte

Õpetajate arvamused olulisemate õppekava läbivate teemade kohta III kooliastmes.

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada õpetajate arvamused olulisemate õppekava läbivate teemade kohta III kooliastmes. Andmeid koguti poolstruktureeritud intervjuudega kuult õpetajalt ning andmeid analüüsiti kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodil. Uuritavate vastustest selgus, et läbivaid teemasid peetakse tähtsaks ning aineõpe koos õpetaja arusaamadega ja toetava struktuuriga mõjutab nende valikut ja rakendamist. Siiski esineb mitmeid puudusi, mis piiravad efektiivsemat rakendamist. Näiteks vähene koostöö, suur töömaht, ebapiisav pädevuste olemasolu õpetajatel, ebapiisav rahaline toetus.

Märksõnad: läbivad teemad, läbivate teemade rakendamine, läbivate teemade valimine, puudused läbivate teemade käsitlemisel.

Abstract

Teachers' Opinions of the Most Important Cross-curricular Themes in School Stage III.

The thesis aimed to find out the teachers' opinions of the most important cross-curricular themes in school stage III. Data was collected through semi-structured interviews with six teachers and analyzed using qualitative inductive content analysis. Respondents' answers revealed that cross-curricular themes are considered important and that subject learning, together with the teacher's perceptions and supporting structure, influence their selection and implementation. However, several shortcomings limit more effective implementation, for example, lack of collaboration, large workload, insufficient competencies of teachers, inadequate financial supports.

Keywords: cross-curricular themes, implementation of cross-curricular themes, selection of cross-curricular themes, shortcomings in addressing cross-curricular issues.

Sisukord

I Sissejuhatus	4
1 Läbivate teemade definitsioon ja rakendamine	6
2 Teadaolevad puudused läbivate teemade rakendamisel	8
II Metoodika	9
1 Valim.....	9
2 Andmekogumine.....	10
3 Andmeanalüüs.....	10
III Tulemused	11
1. Kuidas tähtsustavad aineõpetajad läbivate teemade rakendamist õppetöös?	11
2. Mille alusel valivad õpetajad oma ainetundidesse läbivaid teemasid?	13
3. Milliseid raskusi esineb valitud läbivate teemade käsitlemisel ja kuidas neid ületatakse?	14
IV Arutelu	16
Tänu sõnad	18
Autorsuse kinnitus	18
Kasutatud allikad	19
LISAD	20
Lisa 1 Intervjuuküsimuste kava.	1
Lisa 2 Läbivate teemade ja kooli õppe- ja kasvatustegevuste üks võimalik planeerimismaatriks.	2
Lisa 3 Koodide pea- ja alakategooriate kujunemine	3

I Sissejuhatus

Ühiskonna ootused koolile on üha enam globaliseeruvus maailmas pidevas muutumises. Et õpilane oleks suuteline oma teadmisi eri valdkondades rakendama, on riiklikus õppekavas välja toodud kaheksa läbivat teemat, mis on aluseks õppeainete ja ainevaldkondade lõimimisel (Põhikooli Riiklik õppekava, 2011, para 14). Lõimimist saab vaadata mitmel viisil. Esiteks transdistsiplinaarne lõimimine, mille käigus laiendatakse oma distsipliin ehk valdkond teistesse valdkondadesse (Beckmann, 2009). Transdistsiplinaarne lähenemine aitab leida vastust küsimusele kasutades mitme ainetunni teadmisi (Koit, 2014). Interdistsiplinaarsel lõimimisel toimub koostöö erinevate seotud valdkondade vahel (Beckmann, 2009). Multidistsiplinaarne lähenemine ei püüa eri valdkondi seostada, vaid üksteist täiendada ühtse teema kaudu. Aineülene lähenemine käsitleb üht valdkonda läbi teise valdkonna, kuid fookus on siiski oma valdkonnal (Koit, 2014).

Koit (2014) on väitnud, et interdistsiplinaarset mõtlemist esineb igapäevaelus eri situatsioonides, näiteks eriala teadmiste tõlgendamisel lihtsamasse keelde. Kuna igapäevaelus kasutatakse sellist mõtlemist rohkem kui akadeemilises maailmas, on kasulik õpetada õpilasi erinevate intergreerivate lähenemiste kaudu. On välja toodud mitmeid kasutegureid, mida interdistsiplinaarne lähenemine soodustab või arendab. Nendeks võivad olla kriitilisem mõtlemine, mitmekesisuse tolereerimine, eri valdkondades hakkama saamine, teise inimese kogemusega arvestamine ja nii edasi (Koit, 2014). Läbivate teemade rakendamine on seega üks kaasaegsemaid õpetamisvorme, sest see vastandub arusaamale, et “teadusharude ja valdkondade piirid on stabiilsed, korrastatud ja ratsionaalselt üles ehitatud, on iganenud” (Penny, 2014, lõik 3).

Läbivate teemade kasutamisevajadus on kasvanud välja mõttemaailma muutumist, sest „traditsiooniline“ haridus, kus laps peab õppima tähtsaid faktilisi teadmisi, on asendunud lapsele keskenduva haridusega. Fookus on liikunud maailma tunnetamisele ja seosete loomisele eri teadmiste vahel (Lois & Di, 2013). See, kui palju ja mis läbivad teemad on tugevamalt esindatud koolikeskkonnas, kajastub tihti selles, kui põhjalikult on riikliku õppekava läbivad teemad kollektiivselt läbi töötatud ja kooli õppekavasse lisatud. See milliseid läbivaid teemasid õpetaja tähtsaks peab, ei pruugi kattuda koolis üldiselt kõige tähtsamaks peetavate perspektiividega (Lamesoo jt, 2016). Samuti peab õpetaja ise oskama hinnata, kas õpetamisel süveneda ainult oma valdkonda või on vajalik ja võimalik lõimida läbivaid teemasid (Mahlakõiv, 2013).

Kuna läbivaid teemasid on palju, siis isiklikust arvamusest lähtuvalt on aineõpetajate jaoks ühed tähtsamad kui teised (Lamesoo jt, 2016). Milliseid läbivaid teemasid rakendatakse ja kui palju põimimist kasutatakse, sõltub sellest, kuidas õpetaja teadvustab enda jaoks läbivate teemade olulisust. Näiteks väärtuste ja kõlbluse teemat on raske hinnata ja mõõta, sest tulemus ilmneb pika aja jooksul (Jaani & Luisk, 2011). Kuna õpetajate vastutus, läbi pedagoogika rakendamise ja arendamise, on suur, siis on oluline mõista õpetajate seisukohti ja kogemusi (Savage, 2011). Seega on bakalaureusetöö uurimisprobleemiks asjaolu, et puudub teadmine, kuivõrd teadlikult pööravad õpetajad tähelepanu läbivate teemade põimimisele oma tundidesse, ja milliseid teemasid ning mille alusel nad tähtsustavad. See teadmine aitaks paremini mõista õpetajate arvamusi läbivate teemade käsitlemise kohta ja edaspidi oleks nende tulemuste alusel võimalik täiendada läbivate teemate käsitlemise strateegiaid. Töö eesmärk on välja selgitada, kuidas valivad ja rakendavad põhikooli III kooliastme õpetajad läbivaid teemasid ja milliste raskustega kokku puutuvad.

1 Läbivate teemade definitsioon ja rakendamine

Järgnev alapealkiri toob välja, kuidas käsitletakse läbivaid teemasid eri dokumentides. PRÕK-is (Põhikooli riiklik õppekava, 2011) paragrahvis 14 defineeritakse läbivaid teemasid kui ühiskonnas tähtsustatud üld- ja valdkonnapädevusi, mis õppeainete ja ainevaldkondade lõimimisel aitavad luua selgema pildi ühiskonnast kui terviku arengust ning toetada õpilasi erinevates olukordades oma teadmisi rakendama. Koolikeskkond peaks arvesse võtma ja kaasama läbivaid teemasid. Läbivad teemad on abivahendiks kujundamaks hoiakuid ja väärtusi, et aidata vormida ja mõjutada õpilaste eluviisi (Luisk, 2010).

Artiklikogumiku artiklis „Läbivad teemad üldhariduskooli õppe- ja kasvatustegevuses,“ (Luisk, 2010) on lisaks välja toodud kaks läbivate teemade liiki. Esimene liik ei puuduta otseselt tavapärase õppeainetega koolis, vaid viitab teemadele õppeteema tähenduses nagu keskkonnasäästlikkus, inimõigused, kodanikuharidus, meediaõpetus, säästev areng, tarbijateadlikkus, liiklusohutus ja nii edasi. Teine liik viitab aineüleselt taotletud pädevustele nagu kommunikatiivsed oskused, probleemilahendamine ja nii edasi.

Läbivaid teemasid võib vaadelda kolmes üldisemas kuid omavahel seotud kategoorias. Esiteks teemad, mida on keeruline õpetada ühe kindla õppeaine kaudu ja õpetamine on suunatud positiivse käitumise, suhtumise ja väärtushinnangute arendamisele (nt terviseõpetus, sotsiaalsus). Teiseks teemad, mida ei saa käsitleda kindlate õppeainete kaudu. Põhirõhk pannakse oskuste, teadmiste ja mõistmise arendamisel (nt keskkonnaharidus, meediaõpetus). Kolmandaks teemad, mille eesmärk on õpilastes arendada ainetest sõltumatuid põhioskuseid (nt sotsiaalsed väljendusoskused), probleemide lahendamisoskust ja õppimisvalmidust. Oluline on toonitada kõikide teemade tihedat seotust üksteisega (Luisk, 2010). Neid kõiki võib kutsuda interdistsiplinaarseks õppeviisiks, kus eri valdkonna teadmisi ja mõtteviise on omavahel integreeritud, ja mille tulemuseks on edasiarenenud arusaam (Koit, 2014).

Metoodikaid läbivate teemade rakendamiseks on välja toodud mitmeid. Läbiva teemade käsitlemist kui spetsiaalse valdkonna tunnina saab toimuda valikainena (nt karjääriõpetus), kursusena (nt meedia), huvitunnina (nt bioloogiaring, robotika), keskusena (nt kultuuriline identiteet), ainenädalana (nt meedianädal, loodusnädal) või klassijuhataja töö läbi, andes võimaluse minna eri teemadesse süvitsi ja hallata neid tervikuna (Jaan & Luisk, 2011). Kabur (2013) toob välja, et “õpetaja peab oskama valida ja kombineerida erinevaid meetodeid ning kõige sobilikumad on aktiivõppemeetodid, sest need annavad õpilasele

võimaluse kogeda ja üksteise kogemustest õppida” (lk 11). Oluline on, et õpilane oskab analüüsida iseenda isiksuseomadusi ja ära tunda erisusi teiste omadega, kujundades nõnda suhtlemis- ja koostööoskust.

Üheks aktiiv- ja projektiõppe meetodiks läbivate teemade rakendamisel on ka läbi loovtöö. Põhikooli õpilane vajab loovtöö kavandamisel täiskasvanu juhendamist ilma loovust pärssimata. Juhendaja roll on tegevuskava paika panna ja eesmärged ülesse seada, et aidata õpilasel õppida mõtteid korrastada ja reaalsusega arvestama (Tiisvelt, 2010). Aktiiv- ja projektõppe kasutamisel saab õpetaja õpilasi suunata teadlikult valima elukestva õppe, pakkudes võimaluse olla ettevõtlikud ja loomingulised (Kabur, 2013).

Huviringid, samuti aktiivõppe, aitab õpilasel arendada mitmesuguseid oskusi, tegeledes meelepärase vaimsete ja füüsiliste tegevustega. (Kabur, 2013) Eesmärk on õpilastes arendada enesekohaseid oskusi – enda huve ja võimeid paremini tundma õppida (Jaan & Luisk, 2011). Enesekohasus näitab milliseks peab inimene oma võimekust ja organiseerimisoskust millegi saavutamiseks. Kõrgemat enesekohasust seostatakse inimese suurema heaolutundega (Adov, 2012).

Läbivad teemad aineüleselt aitavad vähendada killustatust erinevate ainete vahel, mis vajab teadvustatud käsitlemine õpetaja poolt. Nõnda saab koolitund pakkuda õpilastele võimalust keskenduda teatud aja jooksul konkreetsele ainele (Jaan & Luisk, 2011). Kuid lisaks aineõppe ja ainevaheliste elementidele, toimub läbivate teemade rakendamine läbi väärtuskasvatuse ja muu ka nt klassijuhatajatöös, kooliüritustes ja klassivälistel käimistel (Luisk, 2010).

Läbivate teemade funktsioon on seega lõimida nii õppeaineid kui ka õpikeskkonna erinevaid tasandeid. Õpitakse kogu õpikeskkonnas (nt vahetund, koolikliima, õppevara ja nii edasi), milleks on vaja näha kooli õppekavast väljaspoole õpeainet. Samas ei tähenda läbiv teema uue õppesisu loomist ainesse, vaid peab olema vahend (pädevuste arvestamisel) kiiresti muutuv ühiskonnas ning aitama õpilaste koormust vähendada efektiivsuse tõstmise abil (Luisk 2010).

Tuginedes Ajzen'i planeeritud käitumise teooriale saab õpetaja tegelikku kavatsust ja järgnevat käitumist määrata kolme teguri järgi: esiteks, kas õpetaja peab tegevust oluliseks ja näeb õpetamises kasutegureid, teiseks, kas õpetaja jaoks olulised isikud (direktor, lapsevanemad ja nii edasi) on toetavad, ja kolmandaks, kas õpetajal on piisavalt oskusi, teadmisi ja vahendeid läbivate teemade lõimimiseks (Ajzen, 2005).

2 Teadaolevad puudused läbivate teemade rakendamisel

Uuringu „Riikliku õppekava läbivate teemade rakendamise strateegiad koolis“ tulemustest tuli välja, et õpetajatele pakub segadust läbivate teemade õpitulemuseni jõudmine. Õpetajate arvates on õpitulemused keeruliselt seletatud või on ebaselge sõnastusega õpitulemust keeruline mõõta. Õppeprotsessi kavandamine aga sõltub õpitulemuste sõnastusest (Kabur, 2013). Paljudes koolides läbivate teemade rakendamine küll toimub, aga toimub kaootiliselt, koordineerimatult ja teadvustamatult. Soovitud tulemuseni ei jõuta sageli ilma süstemaatilise planeerimise, järjepidevuse ja vajalikkust ja eesmärki teadvustamata tegutsedes, isegi kui tehtava töö koguselise ulatuse maht on suur (Jaani & Luisk, 2011).

On selgunud, et õpetajatel esineb rahulolematust läbivate teemade õpetamisel, sest ei leidu piisavalt asjakohaseid materjale või/ja esineb vähene juhtkonna huvi, toetus ning ajapuudus (Lamesoo jt, 2016). Rahuolematust või oskamatus läbivaid teemasid lõimida oma ainevaldkonnas võib tuleneda õpetaja vanusest. Näiteks nooremad keeleõpetajad tunnevad end enesekindlamalt materjalide leidmisel ja läbivate teemade lõimimisel (Mahlakõiv, 2013). Mitmed uuringud toovad välja, et õpetajatel on keeruline muutuda interdistsiplinaarseks õpetajaks, kui aastate vältel on praktiseeritud ainekeskset õpetamisviisi (Koit, 2014). Samuti on üheks läbivate teemade käsitlemise piiravaks teguriks väike või puuduv koostöö kolleegidega, mis on interdistsiplinaarsel õpetamisel väga oluline (Lamesoo jt, 2016).

Avaldatud uuringus „Läbivate teemade rakendamise metoodikad Eesti koolides“ (Jaani & Luisk, 2011) on välja toodud, et enamus Eesti õpetajaid ei tähtsusta kultuuri ja ühiskonna vaatenurk säästvat arengut toetavas õppes. Tahaplaanile jäävad samuti õpilaste sotsialiseerumine ja üldkultuurilised aspektid ainetunnis. Samuti integreerivad sotsiaalainete õpetajad rohkem sotsiaalselt vastutustundlikkust kujundavaid väärtusi ja loodusmatemaatikud integreerivad pigem keskkonnateemasid. Nõnda ei kujundata õpilases piisavalt kodanikuvastutust (Jaani & Luisk, 2011). Sterlingu sõnul praegune kooliharidus kipub väärtustama pigem konkurentsivõimet ja tarbimist, mitte hoolivust ning säilitamist. Üks võimalik lahendus on jätkusuutlikkust väärtustav haridus, mis nõuab uusi süsteemi- ja õppimisteooriad ning väärtusi (Sterling, 2001). Kuna läbivate teemade rakendamisel esineb segadust ja eri raskusi, siis on töö eesmärk välja selgitada, kuidas valivad ja rakendavad põhikooli III kooliastme õpetajad läbivaid teemasid ja milliste raskustega kokku puutuvad.

II Metoodika

Uurimuse eesmärgiks oli välja, kuidas valivad ja rakendavad põhikooli III kooliastme õpetajad läbivaid teemasid ja milliste raskustega kokku puutuvad. Uuringu läbiviimiseks kasutati kvalitatiivset induktiivset uurimismeetodit. Sellisel juhul uuritakse õpetajate kogemuste omadust ja mis tähenduse nad ise nendele annavad. Teooria kujuneb tihti uurimuse käigus ja uued teooriad või/ja hüpoteesid mitteamvuliste andmete põhjal. (Õunapuu, 2014)

Seatud eesmärgini jõudmiseks viidi läbi intervjuu, kus toetuti õpetajate teadmistele ning arusaamistele läbivate teemade kohta. Selleks püstitati tööle järgmised uurimisküsimused, mida kasutati ka andmete kogumisel:

- Kuidas tähtsustavad aineõpetajad läbivate teemade rakendamist õppetöös?
- Mille alusel valivad õpetajad oma ainetundidesse läbivaid teemasid?
- Milliseid raskusi esineb valitud läbivate teemade käsitlemisel ja kuidas neid ületatakse?

1. Valim

Valimina kasutati mugavusvalimit, kus intervjueeritavaid oli lihtne leida. Sellisel juhul üldistusi teha ei saa, sest saadud vastused kajastavad vaid uurijale lähemasse tutvusringi kuuluvate ning kättesaadavamate inimeste hinnanguid. Lisaks mugavusvalimile kasutati lumepallivalimit, kus leitud sobiv inimene juhatab uurijat järgnevate sobivate inimesteni (Rämmer, 2014). Eesmärk oli valida erinevaid aineõpetajaid. Kokku leiti kuus õpetajat, kes nõustusid intervjuus osalema. Intervjuus osales kunstiõpetaja, kaks eesti keele ja kirjanduseõpetajat, bioloogiaõpetaja, matemaatikaõpetaja ja geograafiaõpetaja. Valikus oli alles alustanud ja ka pikema kogemusega õpetajaid, noorim 25 ja vanim 40. vanuse ringis. Samuti esines nii linna- kui ka maakooli õpetajaid. Kõik õpetajad olid naised.

2. Andmekogumine

Et saada täpsemalt teada, mida õpetajad arvavad läbivate teemade kohta, viidi läbi poolstruktureeritud intervjuu (Lepik jt, 2014). Intervjuukavas valiti alateemadeks kolm uurimisküsimust, millest iga alateema jaoks formuleeriti kolm põhiküsimust ja lisaks juurde küsimusi (vt Lisa 1). Lisaküsimusi muudeti ja küsiti vastavalt intervjuu kulgemisele. Küsimuste koostamisel võeti aluseks läbivate teemade kooli õppe- ja kasvatustegevuse planeerimismaatriks (vt Lisa 2), mis vaatleb kõigi läbivate teemade rakendusvõimalusi eri tasanditel (Jaani & Luisk, 2011). Intervjuu käigus intervjuueeria jälgis alateemasid ja otsustas, mida on otstarbekas küsida ja millal (Virkus, 2016).

Kokku viidi läbi kuus intervjuud, mis kestsid keskmiselt 23 kuni 27 minutit. Intervjuu kunstiõpetajaga kestis 52 minutit. Osad intervjuud sooritati veebikeskkonnas ebasobiva kohtumisaja leidmise ja pikema vahemaa tõttu. Kõik intervjuud salvestati video- või helifailina. Intervjuust osalenute käest küsiti luba autori poolt helisalvestisi analüüsiks kasutada ning autor kinnitas neile andmete konfidentsiaalsust (Teadlase eetika, s.a.). Salvestised kustutatakse pärast bakalaureusetöö kaitsmist.

3. Andmeanalüüs

Intervjuu helisalvestised transkribeeriti Wordi transkribeerimisprogrammi abil, kus iga kõneleja on eraldi eraldatud (Transcribe your recordings, 2024). Andmeid analüüsiti kvalitatiivset induktiivset sisuanalüüsi kasutades, mis on andmetest lähtuv ja aitab paremini mõista uuringus osalejate maailmapilti ning täpsemalt tõlgendusi uurida (Kalmus jt, 2015). Kuna Wordi loodud transkriptsioonid sisaldavad mitmeid vigu, siis parandati tekst helisalvestisi üle kuulates. Tekstis eraldati küsija ja vastaja, kasutades tekstifailis küsija ette Intervjuueeria ja vastaja ette Intervjuueeritav. Transkribeerimisel ei järgitud täpselt õigekirjareegleid, vaid olulisemaks peeti räägitud mõtete edasiandmist.

Tekste analüüsiti süstemaatiliselt iga teemagruppi kaupa (kolm uurimisküsimused). Andmete kodeerimist viidi läbi QCMap programmis (www.qcamap.org/). Koodid sõnastati vastavalt uurimisküsimusi puudutavate tähenduslike sõnade, lausete või lõikude järgi. Järgmisena kategoriseeriti sarnase sisuga koodid. Kuidas tekkisid pea- ja alakategooriad

koodide koondamisel sarnase sisu järgi, on välja toodud tabelis 2 (vt Lisa 3). Kodeerimisel oli abiks tõlgendamisel tuttav, kes õpib samuti pedagoogikat aga Rootsis, et suurendada andmeanalüüsi tulemuste usaldusväärsust.

III Tulemused

Tulemused esitatakse uurimisküsimuste kaupa. Tulemuste illustreerimiseks lisati tsitaate läbiviidud intervjuudest. Konfidentsiaalsuse säilitamiseks kasutatakse pärisnimede asemel nimetusi matemaatikaõpetaja (MÕ), bioloogiaõpetaja (BÕ), eesti keel ja kirjanduseõpetaja (EKÕ1 ja EKÕ2), kunstiõpetaja (KÕ) ja geograafiaõpetaja (GÕ). Tsitaadi osa puudumisel, asendatakse see osa sümboliga (...). Andmete analüüsimisel tekkinud kategooriad esitatakse kald- ja paksus kirjas.

1. Kuidas tähtsustavad aineõpetajad läbivate teemade rakendamist õppetöös?

Esimese uurimisküsimuse eesmärk oli välja selgitada, kuidas tähtsustavad õpetajad läbivate teemade rakendamist oma õppetöös. Välja kujunes kaks peakategooriat, **õpetajast lähtuvad** ja **süsteemid rakendamisel**, mille alla kuulusid palju alakategooriaid. Enamus alakategoorias välja toodud arvamusi ja põhjendusi oli seotud õpetaja enda tasandiga, nagu **õpetajate pädevused, koostöö teiste õpetajatega, õpetaja pädevused, isiklik huvi/eelarvamus, koolkonna erinevused, rakendusviis, läbivate teemade sisu mõistmine**. Teise peakategooriasse kuulusid alakategooriad, nagu **kooli keskkond, rahastus, materjalide olemasolu, takistused rakendamisega mingil tasandil ebaefektiivse struktuuri tõttu**.

Kõik intervjuust osa võtnud õpetajad peavad läbivaid teemasid tähtsaks ning näevad seotust teemade vahel, kuid mainivad sealjuures läbivaid teemasid, millega rohkem kokku puutuvad ja paremini mõistavad. GÕ näeb läbivaid teemasid ühiskondlike aktiivsete, hästi toime tulevate, inimeste kujundamist, kes on avatud uutele asjadele. Kaks õpetajat nägi ka iseenda suhtumise olulisust läbivate teemade rakendamisel.

“Kõige olulisem. Ma tahaks öelda, et elulisus või see.. õpilasel see samastumise võimalus. Et ta suudaks sellega samastuda. et kui tal nagu seda samastumise kohta ei

teki, siis nagu.. õppimist nagu ei toimuks minu jaoks. (...) et hästi palju nagu nende enda huvisid sisse tuua või nii. Kui see teda kõnetab, siis see läheb talle korda. Minu arust. Nii palju, kui mina olen täheldanud.” (MÕ)

Lähtuti ka tänapäeva tehnoloogiliselt arenevast maailmast, kus õpetaja tähtsustab õpilaste info õigsuse äratundmist. Sealne info on seotud keele ja kultuuriga, mis nõuab õpilastes ka korrektse eneseväljendamisepõhise kujundamist. Kolm õpetajat kuuest tõid välja digipädevuse arendamise vajadust. “(...) digipädevus ja sellised asjad, et see peaks olema paljudes ainetes ikkagi kaasatud ja niiöelda arendamist vajav valdkond.” (EKÕ1)

Kõik õpetajaid pidasid oluliseks väärtusi, eriti EKÕ2, kelle jaoks kõik saab alguse väärtustest. Kui õpetaja väärtused on paigas, siis on teiste läbivate teemade rakendamine lihtsam. Samas toodi esile see, kui oluline on õpetaja enda pädevus ja oskus sealjuures lõimida ja läbivaid teemasid rakendada. Kolm õpetajat pidid tähtsaks õpilastele öelda, kui mõnda läbivat teemat puudutatakse.

“(...) näiteks väärtustad näiteks maailma, kus me elame ja teisi inimesi enda ümber ja kõik need väärtused on paigas... siis on sul ka näiteks see keskkond ja jätkusuutlikareng on see, millega sa kohe seod onju. Siis see kultuurine identiteet on meil kõik tegelikult omavahel väga tihedas seoses. Lihtsalt tuleb osata neid lõimida ise oma ainesse.” (EKÕ2)

Isegi kui läbivaid teemasid peeti oluliseks, tõid kaks õpetajat välja pedagoogide seas jätkuvalt esinevat arvamust, kus teatud jooni peavad täitma teatud valdkonna aineõpetajad. Samuti, et teatud ainete õpetajate koostöö ja ainetevaheline lõimine ei ole toimiv. Näiteks et, ainult loodusainete õpetajad saavad teha omavahel koostööd. Kõik õpetajad tõid välja, et õpetaja isiksus ja avatus mõjutab läbivate teemade tähtsustamist ja rakendamist oma õppetöös.

Kõik intervjuerijad tõid välja koostöö olulist rakendamisel. KÕ, EKÕ1 ja BÕ arvamused on läbivate teemade rakendamine ja tunni struktuur tõhusam, kui õpetajad teevad omavahel koostööd. Samuti toodi kõigi poolt välja ülekooliliste ürituste ja projektide olulisust läbivate teemade rakendamiseks, sest need hõlbustavad läbivate teemade rakendamist ja motiveerivad lõimima.

“(...) meil kõigile üldse õpetajaskonnal ongi see, et me tahame erinevaid ained, mida anda nagu erinevalt omad tundides.. et meil ongi sama teema, käsitletakse eri tundides. (...) Meil tihtipeale mõnes tunnis on ka klasse ees mitu õpetajat korraga selleks, et

tagata selline, esiteks see tunni ettevalmistus on pädevam, ideid on rohkem ja siis seal ka see intensiivsus nagu on natuke teine võibolla selles töös.” (BÕ)

2. Mille alusel valivad õpetajad oma ainetundidesse läbivaid teemasid?

Teise uurimisküsimuse eesmärk oli välja selgitada, mille alusel valivad õpetajad oma ainetundidesse läbivaid teemasid. Teise teemablokki alla kuuluvad aluskategooriad, nagu **õpetaja pädevus, läbivate teemade mõistmine, teadlikkus, rakendusviis, läbivate teemade eelustus, kooli keskkond, koostöö, koolkonna erinevused, ainet/teemast lähtuv, läbiva teema eelistamine, rahaline võimekus, aeg, takistused rakendamisega mingil tasandil ebaefektiivse struktuuri tõttu**. Peakategooriad on samad.

Analüüsist selgus, et õpetajate arvates on läbivaid teemasid, mille rakendamine õppetöös tuleb loomulikumalt. Alati ei teadvustatagi endale seda, sest teatud õppeainetes käivad teatud läbivad teemad tunnis läbi paratamatult. GEÕ, EKÕ1 ja EKÕ2 tundsid ennast mugavalt kõikide läbivate teemade edendamisel ja rakendamisel oma õppetöös, sest nende arvates on tegemist temaatiliselt mitmekülgse õppeainega. Kõikide õpetajate arvates on läbi teadliku planeerimise võimalik kõiki läbivaid teemasid rakendada oma ainetunnis aga see on mahukas lisatöö. Kuid üks õpetaja (MÕ) leidis, et tema õppeaines on keeruline kõiki läbivaid aineid õppetöös kasutada. BÕ arvates ei ole vajalik aga iga tund läbivat teemat vajalik rakendada.

“Mõned need.. läbivad teemad on nagu.. et kuidagi nagu hästi raske on nagu viia seda sinna sisse onju.” (MÕ)

“(...) geograafia vähemalt minu jaoks on siuke aine, mis siis ei pane mingeid piiranguid peale just sellepärast, et ta nagu hästi pinnapealselt puudutab kõiki teemasid.” (GÕ)

“Ma arvan, et ka riiklik õppekava ei näe ette, et sa iga ainetund suudad. Sest kui need pädevused kunagi tulid õppekavasse, see et algselt kümme pluss aastat tagasi neid ei olnud. Ja kui need tulid, siis õpetajatel oli ka suur segadus (...).” (BÕ)

Intervjueerijate arvates mõjutavad õpetaja isiklikud väärtused ja huvid läbivate teemade valikut, välja arvatud MÕ, kes teadlikult läbivate teemade kaasamise rõhku ei pane, vaid need

tulevad loomulikult tunnis. Toodi ka välja, et on perioode, kus ühed läbivad teemad on suuremas fookuses kui teised.

Vaid üks intervjuuerija tõi välja klassijuhatajatunni olulist, sest tegemist on tugisiku tundi pakkuva ajaga ja seda aega saaks kasutada läbivate teemade ning pädevuste käsitlemiseks ja kinnistamiseks. Samuti tõsisemate ja keerulisemate teemade käsitlemiseks, mida on keerulisem ainetunnis teha. Lisaks on klassijuhatajal lihtsam koolitasandil läbivaid teemasid rakendada, sest ülekooliliste ürituste planeerimisse ja läbi viimisesse on nad kaastatud palju rohkem kaasatud kui aineõpetajad.

Selgus, et läbivate teemade valikut õppeainesse mõjutab rakendamisviiside ja materjalide olemasolu või vähesus. Kõik õpetajad tõid välja abistavad materjalid, mida nad kasutavad, või nende puudumise. Tehnoloogiat peeti samuti oluliseks efektiivsemaks läbivate teemade rakendamiseks, kuid olenevalt koolist, võivad tehnoloogilised võimalused olla piiratud. Kaks õpetajat peavad väga oluliseks tehnoloogiliste lahenduste rakendamist oma õppetöös. Kaks intervjuuerijat tõid välja, et paljud materjalid, mida nad kasutavad läbivate teemade rakendamiseks ja lõimimiseks, on inglise keeles.

“Ma leian, et neid.. ja neid kõiki teemasid tegelikult.. kui sa neid graafiliselt kujutad, siis... päris teadmine või nagu siuke päriselt mõistmine saabus nagu kuidagi palju paremini. Seega ma üritan hetkel neile neid teemasid õpetada just näidates neile hästi palju nagu sihukesti.. erinevaid lehekülgi, mis siis visualiseerivad mingisuguseid kas protsesse (...).” (GÕ)

“Enamus materjalist tuleb inglise keeles.. Lihtsalt parem materjal, konkreetsem, ideid rohkem.” (BÕ)

3. Milliseid raskusi esineb valitud läbivate teemade käsitlemisel ja kuidas neid ületatakse?

Kolmanda uurimisküsimuse eesmärk oli leida, milliseid raskusi esineb läbivate teemade käsitlemisel ja kuidas neid ületatakse. Teise teemablokki all esinesid aluskategooriad, nagu *ajapuudus, töökoormus, koostöö vähesus, õpetaja pädevus, probleem rakendamisega mingil tasandil, läbivate teemade mõistmine, sotsiaalsed suhted, struktuur, hindamine pärast materjali läbimist, õpilased, koolkonna erinevused, õppevahendid, materjalid õpetaja jaoks.*

Analüüsis selgus, et kõik õpetajaid tõid raskustena välja õpetaja pädevust, töökoormust, ajanappust ja koostöö vähesust. Need kolm alakategooriat olid üksteisega tihedas seoses, kus koostöö vähesus on BÕ arvates tingitud juba eksisteerivast suurest töökoormusest ja see tingib ajapuuduse lisategevusteks nii planeerimisel kui ka tunni läbiviimisel. Kahe intervjuueerija arvates mõjutab see, kuidas õpetaja tõlgendab läbivaid teemasid tema valikuid ja meetodeid.

“Et me tahaksime, et õpilased teeksid koostööd, aga kui õpetajad ei suuda omavahel koostööd teha, siis me ei saa nõuda ka õpilastelt seda.. Et õpilased näevad nii ilusti ära selle, et kui õpetajad omavahel seda koostööd ei tee.” (MÕ)

“(...) läbivad teemad on samad, aga mida teine õpetaja või kuidas tema seda tõlgendab ja kuidas nad üldse seda lahendavad, et selles osas on nagu üsnagi vähe kommunikatsiooni meil kahjuks.” (EKÕ1)

Samuti tõid kõik õpetajad välja koolkondade suhtumise ja pädevuste erinevusi, eriti alles alustanud õpetajate poolt. Intervjuueerijate arvates vanema koolkonna õpetajad ei tunne ennast nii mugavalt uuemates elementides, nagu tehnoloogia, lõimimine, pädevused ja läbivad teemad, ning see mõjutab seda, kuidas õpilased omandav teadmisi ja mis omandamata jääb. Kõik kuus õpetajat arvasid, et efektiivne rakendamine nõuab teadlikkust ja ühist koostööd.

“Et siis see tihti ongi see, et laps ei mõista seda ja see on nagu vanadel viisidel tehtud ja seda on nagu... endal isegi, noore õpetajana on piinlik kohal vaadata, mida vanemad õpetajad räägivad või teevad.” (EKÕ1)

Siiski toodi kõigi intervjuueerijate poolt nõrkusena välja üleüldist vähest teadlikkust läbivatest teemadest õpetajate seas. Põhjuseks toodi erinevaid elemente nagu ebaselget läbivate teemade lahtimõtestamist aine- ja õppekavas, vähest materjalide hulka, struktuuri puudumist, väärtuste erinevust koolkondade vahel, ebaefektiivset suhtlemist õpetajate ja kooli juhtkonna vahel.

“Ma arvan, et kui oleks mingi konkreetne struktuur, no meil ei siis koolis ette antud, et see võib olla teeks kergemaks asja. Kuivõrd praegu meil seda ei ole, siis me väga ei tea, mis meil seal ainetundides tegelikult toimub. Et me võibolla räägime, aga terve kolleegium ei ole sellesse kaasatud (...).” (EKÕ1)

“(...) äkki oleks kasulik nagu koolitasandil määrata ära need väärtused, millest me lähtume, et need oleks nagu juba õpetajatele ühesugused ja siis nagu õpetajad lähtuvad

neist ja see läheb nagu õpilastele edasi. Aga kui meil on eri vanuseastmetes nagu õpetajaskond, siis neil on paratamatult erinevad väärtused. “ (KÕ)

Kõik intervjuerijad pidid oluliseks harivaid koolitusi, programme ja projekte, kuid tõid välja, et õpetaja avatus õppimiskohta näha ja oskust seda hiljem oma ainetunnis kasutada, on sealjuures oluline, mida kõik õpetajad pole pädevad tegema. Keegi täpselt ei teadnud läbivate teemadega seotud koolitusi ja tundsid sellest puudust. Lisaks toodi välja raskusena kooli võimekust, nagu rahaline võimekus, õpetajaid koolitustega harida, ning õpetajate enda huvi puudumist seda teha. Rahastust, kui piirav tegur, tõid välja kõik õpetajad.

“Meil on see tore elukestev õpe ja karjääri planeerimine eksju. See on nagu põhikooli õppekavas sees ja see kehtib ka tegelikult õpetajatele. Aga ma võin julgelt öelda, et koolis leidub neid toredaid õpetajaid, kes pole juba aastaid ühelgi koolitusel käinud. Nii, et kui me tahame nagu õpilaste puhul rääkida elukestvast õppest, siis õpetajal peab olema lai silmaring.” (KÕ)

“Aga minu arvamus on see, et nii palju kui ma olen näinud, siis ma ei ole selliseid koolitusi näinud. Et kus on konkreetselt, et kui ma olen loodusainete õpetaja, missuguseid õpitegevusi konkreetselt saaks välja töötada, et need pädevusi toetada. Et midagi sellist ma tahaks (...).” (BÕ)

IV Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, kuidas valivad ja rakendavad põhikooli III kooliastme õpetajad läbivaid teemasid ja milliste raskustega kokku puutuvad. Arutluse käigus seostatakse tähtsamaid uurimistulemusi teoreetiliste lähtekohtadega. Lõpuks tuuakse välja uurimuse piirangud, rakenduskohad ning soovitusel edasiseks uurimiseks.

Esimese uurimisküsimus otsis vastust, kuidas tähtsustavad aineõpetajad läbivate teemade rakendamist õppetöös. Tulemused näitasid, et õpetajad lähtuvad siiski oma õppeainest ja isiklikest väärtustest ning arvamustest läbivate teemade rakendamisel. Hea õpetaja pädevus ja läbivate teemade mõistmine on oluline aspekt efektiivsemaks rakendamiseks. Seda kinnitab ka Ajzen (2005), kus ta toob välja kolm määravat tegurit (planeeritud käitumise teooria), mis näitavad milline saab olema õpetaja planeeritud käitumine. Lisaks väga tähtsale aspektile,

õpetaja piisava oskuste, teadmiste ja vahenditele läbivate teemade lõimimisel, on sama olulised õpetamise kasuteguri nägemine ja õpetaja jaoks oluliste isikute toetus. Ka Jaani & Luisk (2011) on väitnud, et läbivate teemade rakendamine ning põimimise tihedus sõltub õpetaja mõistmisest läbivate teemade olulisusest.

Samuti peeti oluliseks kooliüleseid üritusi ja projekte, mis annavad mitmeid võimalusi lõimimiseks ja koostööks. Luisk (2010) on samuti välja toonud, et läbivad teemad ei piirdu õppeaine tasandiga, vaid lõimib eri tasandeid, milleks peab olema paindlikum ja nägema kooli õppekavast väljaspoole õppeainet. See vähendab õpilaste jaoks killustatust ainete vahel. See on aspekt, mida kõik intervjuus osalenud täpselt välja ei toonud. On samuti võimalik, et ka eneseteadlikemal õpetajatel puudub sügavam mõistmine läbivate teemade rakendamise kasulikkusest.

Mitmed autorid, Tiisvelt (2010) ja Kabur (2013), toovad välja kui oluline õpetaja roll on aktiivõppes, kelle roll on juhendada õpilasi, kui nad õpivad teadlikult töötama loovuse ja realistlike eesmärkidega. Õpilaste iseseisev juhendatud õppimine pakub mitmeid võimalusi läbivate teemade rakendamiseks ja pädevuste arendamiseks (suhtlusoskus, koostöö, ettevõtlikkus ja nii edasi). Seda olulist aspekti uuringus osalenud palju ei rõhutanud. Üks võimalik põhjus võib olla vähene teadlikkus, mis meetoditega seda rakendada, ja mis on see kasutegur.

Teise uurimisküsimuse *Mille alusel valivad õpetajad oma ainetundidesse läbivaid teemasid?* analüüsi tulemusel selgus, et õpetajad arvavad, et nad valivad läbivaid teemasid teadlikult või vastupidi loomulikult ja sujuvalt. Mõlemal juhul tunnevad õpetajad, et see nõuab lisatööd ja -aega. Iga õpetaja tõi välja tema jaoks tähenduslikumad läbivad teemad, mis olid seotud tema väärtustega, ja neid teemasid kasutavad nad ka rohkem.

Läbivate teemade eelistus ja rakendusviiside planeerimine olid õpetajatel erinevad. Lisaks isiklike mõtteviisiga seotud arvamustele, mainiti mitmeid kooli keskkonna ja väärtustega seotud aspekte, mis suunavad õpetajaid läbivaid teemasid valima. See peegeldab jällegi Ajzeni (2005) planeeritud käitumise teooriat, mis väidab, et õpetaja planeeritud käitumine tuleb, õpetaja piisavast pädevusest ning vahendite olemasolust, kasuteguri nägemisest ja õpetajate jaoks oluliste isikute toetusest.

Kolmanda uurimisküsimuse *Milliseid raskusi esineb valitud läbivate teemade käsitlemisel ja kuidas neid ületatakse?* tulemused toovad välja, et läbivaid teemasid rakendatakse vähem juba suure töökoormuse ja ajanappuse tõttu, sest see nõuab tihti

planeerimist ja materjalide leidmist. Kuna läbivad teemad on üle kantavad aineüleselt, siis tihe koostöö on selleks lausa vajalik, kuid seda tehakse vähe. Õpetajate arvamusel on see tingitud lisaks ajapuudusele ja suurele töökoormusele ka ebapiisavast õpetajate pädevusest ja avatusest. Just neid probleeme toovad välja ka Kabur (2013) ja Lamesoo jt (2016). Seega võib oletada, et aastate jooksul pole tegelikult olukord palju muutunud.

Lisaks tundsid õpetajad, et pigem vanem koolkond tunneb ennast ebamugavalt ja ei mõista läbivate teemade rakendamist ja lõimimist. Oluline on ajaga kaasas käia. Ka Mahlakõiv (2013) toob selle probleemi välja. Lisaks teise uurimisküsimuse tulemuste peatükis esineb teatud õpetajate seas tunne, kus nende arvates on keeruline kaasata kõiki läbivaid teemasid oma õppeainesse võrreldes mõne muu õppeainega. Seda toob ka Mahlakõiv (2013) välja, et näiteks nooremad keeleõpetajad on pädevamad materjalide leidmisel ja lõimimisel. Võib oletada, et teatud õppeainete jaoks on materjalid kättesaadavamad ja lõimine on loomulikum.

Selle bakalaureusetöö piirangud on väike valim intervjuueeritavaid, keda valiti põhiliselt mugavusvalimiga. Seega ei saa tulemusi üle kanda kõikidele pedagoogidele. Töö praktiliseks väärtuseks on see, et on kaardistatud erinevate aineõpetajate arvamused, mille baasil saab uurimist edasi arendada. Samuti saab metoodikat muuta paremaks kvaliteetsema analüüsi ja tulemuste nimel. Antud bakalaureusetööd saab edasi arendada, et põhjalikumalt mõista, mis strateegiaid ja arvamusi õpetajad kogevad läbivate teemade rakendamisel ning mida on vaja teha, et muuta seda avatumaks ning efektiivsemaks.

Tänuõnad

Töö autor tänab kõiki uurimuses osalenud õpilasi, kaaskodeerijat ja töö retsensenti. Eriti tänulik on autor oma juhendajale Tiia Krassile toetuse ja juhendamise eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Mariana Žurauskaite

/allkirjastatud digitaalselt/

22.05.2024

Kasutatud allikad

- Adov, L. (2012). *Koolikeskkonna mõju õpilase enesekohastele hoiakutele*. DSpace @University of Tartu. <https://dspace.ut.ee/items/d72f438f-3039-411a-a6cc-81cc3660c9a0>
- Ajzen, I. (2005). *EBOOK: Atitudes, Personality and Behavior* (Second Edition). Google Books. https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=dmJ9EGEy0ZYC&oi=fnd&pg=PP1&q=Attitudes,+Personality+and+Behavior+:+Second+Edition&ots=EDRQPnKW7z&sig=7hpgUK7-bMKixrdZEST-NXmaS6c&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Beckmann, A. (2009). *A Conceptual Framework for Cross-Curricular Teaching, The Mathematics Enthusiast*: Vol. 6: No. 4 , Article 1. <https://scholarworks.umt.edu/tme/vol6/iss4/1>
- Jaani, J., & Luisk, Ü. (2011). *Läbivate teemade rakendamise metoodikad Eesti koolides. uuringu materjal*. DSpace @University of Tartu. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/40926>
- Jaani, J., & Luisk, Ü. (2010). *Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis. uuringu materjal. II osa*. DSpace @University of Tartu. <https://dspace.ut.ee/items/a9468a4b-b60c-4dc3-a4d2-8c9b0c87f583>
- Kabur, L. (2013). *Õpetajate teadlikkus õppekava läbiva teema "Elukestev õpe ja karjääri planeerimine" õpitulemuste saavutamise ja hindamise võimalustest*. DSpace @University of Tartu. <http://hdl.handle.net/10062/31683>
- Kalmus, V., & Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys/>
- Koit, K. (2014). *Loodusainete õpetajate arusaamad interdistsiplinaarsest õpetamisest*. DSpace @University of Tartu. <https://dspace.ut.ee/items/d35a1f09-d1eb-47bf-95f6-8ec2569cd7d6>
- Lamesoo, K., & Ader, A., & Sillak, S., & Kont, H., & Pärtelsohn, R., & Korman, K. (2016). *Teema "Keskkond ja jätkusuutlik areng" Ja Teiste läbivate teemade rakendamine üldhariduses*. DSpace @University of Tartu. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/55747>
- Lepik, K., & Harro-Loit, H., & Kello, K., & Linno, M., & Selg, M., & Strömp, J. (2014). *Intervjuu*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/intervjuu/>
- Lois, K., & Di, S. (2013). *EBOOK: Enhancing primary science: Developing effective cross-curricular links*. Google Books. <https://books.google.ee/books?id=63hFBgAAQBAJ&lpg=PA1&ots=wA2JcBGkiS&dq=cross-curricular+topics&lr=&pg=PR3#v=onepage&q=cross-curricular%20topics&f=false>

- Luis, Ü. (2010). *Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis I*. Dspace @University of Tartu <https://dspace.ut.ee/items/37c229cf-635d-4159-b354-4723ac1afa20>
- Mahlakõiv, K. (2013). *EFL teachers' attitudes towards teaching cross-curricular topics*. Dspace @University of Tartu. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/44003>
- Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Sisu@UT. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Elukestev õpe. (2024). Minu karjäär.. <https://minukarjaar.ee/et/sisu/elukestev-ope>
- Oiukas, D. (2011). *Tunnikava: "Karjääriplaneerimine ja elukestev õpe"*. Tallinna Ülikool. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://elvalikaine.tlu.ee/file/Tunnikava_Diana_Oiukas.pdf
- Penny, S. (2014). *Interdistsiplinaarsusest Teoorias Ja Praktik*. Sirp. <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c6-kunst/interdistsiplinaarsusest-teoorias-ja-praktikas/>
- Põhikooli Riiklik õppekava (2011). Riigi Teataja I 2023, 03, 08. <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv>
- Rämmer, A. (2014). *Mugavusvalimi moodustamine*. Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia õpibaas. <https://samm.ut.ee/valimid/>
- Savage, J. (2011). *Cross-Curricular Teaching and Learning in Secondary Education*. Google Books. https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=8T5ZBwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=teacher+role+in+cross-curricular+&ots=tTGS1JZnHY&sig=n2KrZugLKHeO2FbrMUmgJFNjJxA&redir_esc=y#v=onepage&q=teacher%20role%20in%20cross-curricular&f=false
- Strömpl, J. (s.a.). *Üldmetodoloogilised küsimused*. Sisu@UT. <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/%C3%BCldmetodoloogilisi-k%C3%BCsimusi>
- Teadlase eetika. (s.a.). Taru Ülikool. https://sisu.ut.ee/teadustoo_alused/teadlase-eetika-0/
- Transcribe your recordings. (külastatud 14.04.2024). Microsoft Support. <https://support.microsoft.com/en-us/office/transcribe-your-recordings-7fc2efec-245e-45f0-b053-2a97531ecf57>
- Uuringu „Riikliku õppekava läbivate teemade rakendamise strateegiad koolis“ kokkuvõte (2010). DSpace. <https://dspace.ut.ee/items/2392d345-e18a-4b9f-b950-05fdd89f4cb2>
- Virkus S. (2016). *Intervjuu, vaatlus ja sisuanalüüs*. Tallinna Ülikool. https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/intervjuu_liigid.html
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. DSpace @University of Tartu. <https://dspace.ut.ee/items/7881adff-264a-4d82-944e-933833e11e4e>

LISAD

Lisa 1 Intervjuuküsimuste kava.

Tabel 1. Intervjuu küsimuste kava uurimisküsimuste baasil.

Uurimisküsimus	Põhiküsimused	Lisaküsimused
Kuidas tähtsustavad aineõpetajad läbivate teemade rakendamist õppetöös?	1. Mis on teie jaoks kõige olulisem läbivate teemade rakendamisel õppetöös? 2. Kas kõikide läbivate teemade võrdne rakendamine on võimalik ja vajalik teie õppetöös? Põhjendage oma arvamust. 3. Kui olulised on läbivate teemade rakendamise tasandid teie, kui aineõpetaja, jaoks? (Rakendamise tasandid on aineõpe, lõiming ja koostöö, ülekoolilised üritused, koolivälised tegevused, koostöö)	1. Kuivõrd eelistate mõnd teemat teistele teemadele ja peate olulisemaks õppetöös kasutada? 2. Kui palju mõjutab teie arvates kool läbivate teemade tähtsustamist?
Mille alusel valivad õpetajad oma ainetundidesse läbivaid teemasid?	1. Kui palju mõjutab õppeaine, mida õpetad, läbivate teemade valikut? 2. Kuidas mõjutavad läbivate teemade valikut aineõppe välised rakendamise tasandid nagu lõiming, loovtöö, ülekoolilised üritused, koolivälised tegevused jne? (küside eraldi) 3. Kui oluline on koostöö kolleegidega läbivate teemade valimisel ja rakendamisel teie õppetöös?	1. Kui palju mõjutavad isiklikud väärtused/arvamused läbivate teemade valikut? 2. Kas ja kuidas olete planeerinud läbivate teemade edaspidist läbiviimist?
Milliseid raskusi esineb valitud läbivate teemade	1. Mis valmistab läbivate teemade käsitlemisel	1. Kui palju mõjutab koolikliima raskuste

käsitlemisel ja kuidas neid ületatakse?	raskusi? 2. Mis raskusi oled pidanud ise ületama läbivate teemade käsitlemisel? 3. Milliste raskustega läbivate teemade käsitlemiseltuleks veel arvestada? Kuidas olete neid raskusi ületanud, mis aitaks neid ületada?	esinemist läbitud teemade valimist ja rakendamist? 2. Nimetage mõned olulised faktorid läbivate teemade sujuvama kasutamiseks õppetöös.
---	---	--

Lisa 2 Läbivate teemade ja kooli õppe- ja kasvatustegevuste üks võimalik planeerimismaatriks.

Joonis 1. Uuringu „Riikliku õppekava läbivate teemade rakendamise strateegiad koolis“ kokkuvõttest (2010) üks võimalik läbivate teemade ja kooli õppe- ja kasvatustegevuste planeerimismaatriks

Rakendumise tasand / Läbiv teema	Aineõpe	Lõiming ja loovtöö	Ülekoolilised üritused	Koolivälised tegevused	Koostöö (sh projektid), partnerid
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	meetodid, teemad, aeg	õpikeskkond, üld-pädevused, LT, ained	aktused, esinemised, kogunemised, kogu kooli keskkond	õppekäigud, ekskursioonid, olümpiaadid, huviringid	õpilane, kl juhataja, aineõpetaja, koolivälised partnerid
Keskkond ja jätkusuutlik areng					
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus					
Kultuuriline identiteet					
Teabekeskkond					
Tehnoloogia ja innovatsioon					
Tervis ja ohutus					
Väärtused ja kõlblus					

Joonis 1 Läbivate teemade ja kooli õppe- ja kasvatustegevuse üks võimalik planeerimismaatriks

Lisa 3 Koodide pea- ja alakategooriate kujunemine

Tabel 2. Kategooriate kujunemine uurimisküsimuse *kuidas tähtsustavad aineõpetajad läbivate teemade rakendamist õppetöös?* näitel.

Peakategooriad	
Õpetajast lähtuvad	Süsteemist lähtuvad
Alakategooriad	Alakategooriad
Õpetajate pädevused, Koostöö teiste õpetajatega, Isiklik huvi/eelarvamus, Koolkonna erinevused, Rakendusviis, Läbivate teemade sisu mõistmine.	Kooli keskkond, Materjalide olemasolu, Rahastus, Takistused rakendamisega mingil tasandil ebaefektiivse struktuuri tõttu, Ajaline piirang.

Tabel 3. Kategooriate kujunemine uurimisküsimuse *mille alusel valivad õpetajad oma ainetundidesse läbivaid teemasid?* näitel.

Peakategooriad	
Õpetajast lähtuvad	Süsteemist lähtuvad
Alakategooriad	Alakategooriad
Isiklik huvi, Rakendusviis, Läbivate teemade sisu mõistmine, Koostöö õpetajaga, Koolkondade erinevused, Õpetaja pädevus, Läbiva teema eelistus, Õppeainest/teemast lähtuv.	Takistused rakendamisega mingil tasandil ebaefektiivse struktuuri tõttu, Keskkond, Ajaline piirang, Rahaline võimekus.

Tabel 4. Kategooriate kujunemine uurimisküsimuse *milliseid raskusi esineb valitud läbivate teemade käsitlemisel ja kuidas neid ületatakse?* näitel.

Peakategooriad	
Õpetajast lähtuvad	Süsteemist lähtuvad
Alakategooriad	Alakategooriad
Läbivate teemade sisu mõistmine, Õppeainest/teemast lähtuv, Isiklik huvi, Suhted õpilastega, Koolkonna erinevused, Rakendusviis, Koostöö õpetajatega, Sotsiaalsed suhtes, Õpetaja pädevus.	Töökoormus, Ajaline piirang, Keskkond, Takistused rakendamisega mingil tasandil ebaefektiivse struktuuri tõttu, Hindamine pärast materjali läbimist, Vahendite puudumine/ebapiisav arv, Rahalised võimalused, Õpetajate harimine, Õppematerjalid.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Mariana Žurauskaite,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

Õpetajate arvamused olulisemate õppekava läbivate teemade kohta III kooliastmes.

mille juhendaja on Tiia Krass,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Mariana Žurauskaite

22.05.2024